

Text:
Magnus Bergmar
& Marlene Winberg

SVARTA NEJLIKAN

Teckningar:
Jan-Åke Winqvist

En tidig morgon den 18 juli 1918 i byn Mvezo i Transkei i Sydafrika föder Nosekeni en pojke. Det är jag. Min far heter Gadla och är hövding. Vi tillhör Thembufolket...

Jag vallade boskapen och lärde mig rida på kalvar...

En bångstyrig åsna lärde mig en läxa. Vi turades om att klättra upp på ryggen på den. När det blev min tur skenade åsnan rakt emot ett törnsnår...

Den böjde sitt huvud för att jag skulle falla av. Jag gjorde det först sedan taggarna rivit sönder mitt ansikte...

Jag blev utskämd, men lärde mig hur grymt och onödigt det är att ta heder och ära av någon man besekrat...

Far berättade om våra krigshjältar, medan mors berättelser ofta lärde mig något om att vara människa. Den här berättelsen lärde oss barn att hjälpsamhet lönar sig...

"Det var en vandrare som mötte en gammal kvinna. Hennes ögon var grumliga och hon bad vandraren om hjälp. Han vände bort sin blick och gick sin väg..."

Då kom en annan man förbi och den gamla kvinnan bad honom att tvätta hennes ögon. Han tyckte det var obehagligt, men gjorde som hon bad...

Då föll skalet som ett mirakel från hennes ögon och hon förvandlades till en ung och vacker kvinna. Mannen gifte sig med henne och fick ett bra liv."

Inget av mina syskon gick i skolan, men en dag när jag var 7 år tog pappa mig åt sidan...

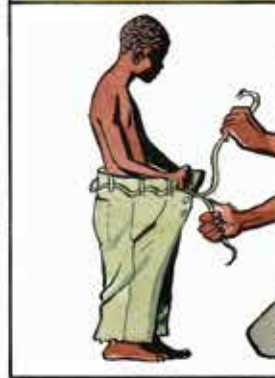

Min son, du skall börja skolan och då måste du vara ordentligt klädd!

Sätt på dig dom här!

Byxorna hade nu lagom längd, men midja som ett hus...

Sedan dess har jag aldrig varit så stolt över någon kostym jag ägt, som över fars avklippta byxor...

Rolihlahla!

Ja, Miss Mdigane!

Du ska få ett engelskt namn av mig och här i skolan kommer jag att använda det namnet. Du ska heta Nelson!

Så gick det till när jag fick det namn som följt mig hela livet. Jag fick det därför att de vita inte kunde uttala våra namn och krävde att vi skulle ha engelska namn...

När jag blev 16 var det dags för mig att bli man. Vi samlades i två gräshyddor vid floden. Här skulle vi bo våra sista dagar som pojkar...

Innan ceremonin skulle vi göra något djärvt. Vi beslöt att fånga en gris...

Aldrig har griskött smakat godare än den gången...

Jag är man!

Jag fick två kvigor och fyra får i gåva...

Här sitter våra söner, unga friska och vackra, blomman av Xhosastammen, vår stolthet. Vi lovar dom ett liv som män, men löftet kan inte infrias, för vi är, som alla svarta sydafrikaner, ett besekrat folk. Vi är slavar i vårt eget land... De kommer att hosta sönder sina lungor djupt nere i den vite mannens guldgruvor och förstöra sin hälsa för att de vita skall kunna leva i rikedom...

Jag var upprörd över vad hövdingen sagt. Jag ville inte höra hans ord som raserade min stora dag. Jag hade aldrig varit på andra sidan floden och visste inget om det hövdingen berättade, men jag bar på en otäck känsla av att han hade rätt...

När jag kom till Johannesburg började jag förstå vad hövdingen menat. Det var EN värld för de vita och EN för oss svarta. Många lagar förbjöd oss tillträde till de vitas värld. Det var apartheid, åtskillnad mellan raser...

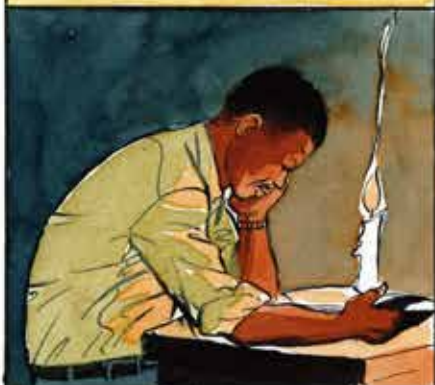
Visa passet!

Vi svarta behövde pass för att få förflytta oss i vårt eget land...

Jag arbetade på dagarna och studerade på kvällarna...

Oliver Tambo och jag öppnade en advokatbyrå, där vi hjälpte svarta som drabbats av apartheidlagarna...

Apartheid gör en svart man till brottsling om han går in genom en dörr "bara för vita", om han färdas i en buss "bara för vita", om han bor i staden där bara vita får bo...

Jag hade gått med i ANC, Afrikanska Nationalkongressen, som sedan 1912 kämpat för våra rättigheter...

Tillsammans med många andra brände jag min passbok i protest...

Mandela, ni bannlyses!

Den bannlyste fick bara träffa en person i taget...

Mandela, er bannlysning förlängs med fem år!

I "Folkets kongress" 1955, deltog representanter för alla raser. Jag kunde inte vara där eftersom jag var bannlyst, men jag hade varit med och tagit fram det frihetsbrev som antogs...

...Vi, Sydafrikas folk, förklarar så att hela vårt land och hela världen ska få veta det, att Sydafrika tillhör alla som bor här, svarta och vita!

Mandela, vi har en arresteringsorder på er!

Högföräderi!!

156 människor grips samtidigt med mig...

Nästan alla ANC:s ledare är bland dem...

Rättegången tar över fyra år och ibland är jag fängslad, ibland fri men bannlyst...

En dag ser jag en stolt och vacker kvinna som jag inte kan glömma...

Ödet vill att jag ska träffa henne...

Nelson, det här är Winnie!

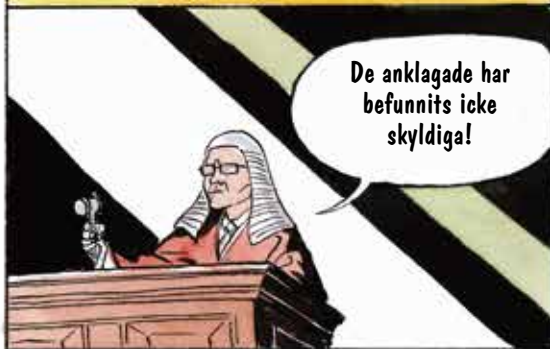
Jag måste bjuda ut henne!

Bröllopet hölls medan jag fortfarande stod åtalad...

Min kära Winnie, du gifter dig med en man som redan är gift... med politiken!

I mars 1961, efter mer än fyra år, frikändes vi alla från högförräderi, men jag visste att regeringen inte skulle ge sig så lätt...

Redan samma dag fattade jag mitt beslut – att gå under jorden...

Jag lämnade Winnie ensam med våra två små flickor...

Så blev jag en nattvarelse... Jag färdades till hemliga möten över hela landet när andra sov...

Vi har kämpat utan att använda våld i 50 år nu!

Men regeringens våld mot oss bara ökar... Vi måste också kunna använda våld!

I ett brev till tidningarna skrev jag: Jag lever som fredlös i mitt eget land, skild från min kära hustru och mina barn. Sida vid sida med er, mitt folk, skall jag bekämpa regeringen. Vad tänker DU göra? Själv har jag gjort mitt val. Kampen för frihet är mitt liv och jag kommer att fortsätta kämpa tills min tid är ute...

Jag bodde ofta hos vita. Varje morgon klockan fem steg jag upp och joggade i en timme. Jag läste och planerade i mitt gömställe på dagarna, men längtade mycket efter Winnie och barnen...

I dag ska vi hälsa på pappa!

De gånger dom kunde besöka mig, bytte dom bil för att skaka av sig polisen...

SVARTA NEJLIKAN SEDD I JO'BURG!

Tidningarna började kalla mig "Svarta Nejlikan", därför att jag dök upp än här än där utan att fastna i polisens vägspärrar. Namnet fick dom från bokfiguren Röda Nejlikan som lurade sina förföljare...

Jag hade alltid fickan full av tre-pennyslantar. Jag ringde in berättelser till tidningarna om vad vi gjorde och om polisens oduglighet...

En gång såg jag en svart säkerhetspolis på väg mot mig...

Nu är allt slut...

Men han gjorde ANC-hälsningen...

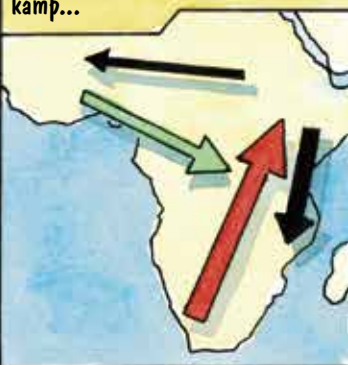
Var jag inte chaufför, så var jag kock...

...eller trädgårdsskötare...

Och enligt mitt pass var jag David Motsamayi...

Så for jag till många afrikanska länder för att söka stöd för vår kamp...

Redan innan jag kom hem igen hade tidningarna skrikit ut:

**SVARTA
NEJLIKAN
ÅTER!!!**

Jag glömmet aldrig den 5 augusti 1962... Cecil Williams och jag är på väg från Durban mot Johannesburg...

Vi är förföljda!

En bil kör om och signalerar åt oss att stanna...

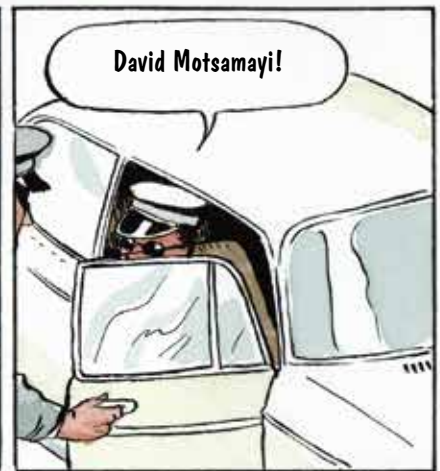
17 månaders frihet är på väg att ta slut!

Sergant Vorster!
Vem är ni?

David Motsamayi!

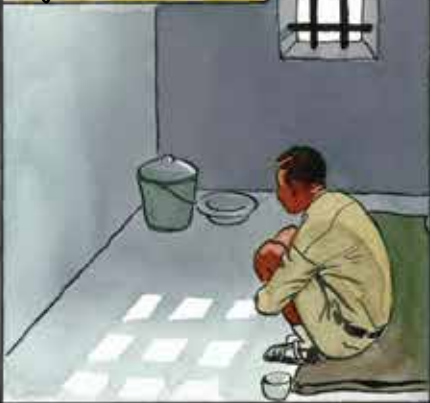
Okey, ni är Nelson Mandela och det där är Cecil Williams.
Ni är arresterade!

Dom hittade aldrig min anteckningsbok. Hade dom det skulle många fler blivit arresterade...

**SVARTA
NEJLIKAN
GRIPEN!**

Jag dömdes till fem års fängelse...

Men ett år senare var det dags för en ny rättegång...

Huvudanklagade Mandela. Förklarar ni er skyldig eller icke skyldig till sabotage?

Vi anklagades för sabotage och visste att vi riskerade att dömas till hängning...

Det är inte jag, utan regeringen som borde åtalas...

Icke skyldig!

Trots allt kunde vi inte låta bli att skoja med vakterna...

Stopp där!!

Psst!

Ge hit lappen!

Javisst herr Swanepoel!

På kvällarna förberedde jag mitt försvarstal...

När advokaterna tittat på det...

Om Mandela läser upp det här, hänger dom honom direkt!

Jag läste i fyra timmar...

...vi vill ha samma rättigheter för svarta och vita... Det ideal jag har är ett fritt samhälle där alla människor kan leva tillsammans. Om det är nödvändigt är jag beredd att dö för det!

Alla döms till livstids fängelse!

Livstid!!
Att leva!

VI ÄR STOLTA ÖVER VÅRA LEDARE!

INGA TÅRAR VÅR FRAMTID ÄR LJUS!

Så kom vi till Robben Island, fängön utanför Kapstaden som ingen överlevt flykten från...

Det här är ön... här kommer ni att dö!

KLÄ AV ER!!

Vi fick kortbyxor, tunn tröja och en jacka, fast det var vinter...

Vi måste protestera för att få ordentliga kläder!

Har det funnits tigrar i Afrika?

På dagarna arbetade vi i kalkbrottet. Vi kunde diskutera och undervisa varandra medan vi arbetade...

På en del afrikanska språk finns faktiskt ord för tiger...

En gång i halvåret fick vi ta emot och skicka brev. Brevens fick inte vara längre än 500 ord...

Både våra brev och breven vi fick var censurerade...

Du får besök i morgon!

Jag fick tala med Winnie genom mikrofon och högtalare och bara se henne genom det tjocka suddiga glaset...

Det var hemskt att inte få röra vid henne. Vi fick bara tala om familjen, annars kunde besöket avbrytas...

Hur mår Zendi och Zindzi? Dom hälsar och längtar efter dig!

Med tiden övade vi upp ett hemligt språk...

Hur går det för kyrkan? Hur är det med prästerna? Håller dom några predikningar?*

TIDEN ÄR UTE!
Det skulle dröja 22 år innan jag fick krama Winnie igen...

*Kyrkan var ANC och prästerna ANC-ledarna.

När Zindzi var 12 år skrev hon en dikt till mig som slutar så här:

Mitt hjärta värker så jag längtar efter min far efter att se min far åtminstone hålla hans hand och trösta honom eller åtminstone säga honom att han kommer att återvända en dag.

Winnie var ofta bannlyst eller fängslad. 1977 tvångsflyttade man henne och Zindzi till Brandfort. Eftersom hon var bannlyst fick Winnie bara träffa en person i taget...

När två av hennes vänner kom på besök arresterades hon för att hon träffat dom båda samtidigt...

I fängelset kunde vi bara läsa vissa utvalda böcker. Andra böcker och tidningar var förbjudna...

Men vi lyckades komma över information på många sätt...

...Fängvaktarna slog in sina smörgåsar i tidningspapper. Dom sidorna fick vi ibland tag på. Vi rev ur dom viktiga artiklarna, kopierade dom och skickade runt avskrifter!

Det var förbjudet för oss att ha kontakt med fångarna i dom andra avdelningarna, men vi fann snart vägar att sprida nyheter till varandra...

Dubbelbottnade tändsticksaskar fungerade som budbärare...

Mandela, jag ska hjälpa dig att fly!

Jag ger vaktens fyren sömnmedel. Du ska få en nyckel så att du kan ta dig ner till en båt...

På båten finns dykarutrustning så att du kan simma in i hamnen i Kapstaden. Sen förs du till en liten flygplats för att flygas ut ur landet!

Jag skulle inte lita på honom!

Du har nog rätt, Walter!

Senare fick jag veta att vaktens agent för hemliga underrättelsetjänsten. Meningen var att jag skulle dödas under flykten...

1982 flyttades jag tillsammans med Walter, Raymond och Andrew från ön till ett annat fängelse...

Gå och lägg dig, Nelson!

I jämförelse med Robben Island var det rena lyxen. Vi fick riktiga sängar med lakan. Jag tränade kl 5 varje morgon...

Men utanför murarna ökade regeringens våld...

Vi visste att vi hade stöd världen runt. Länder som Sverige och Norge svek oss aldrig...

Flera gånger erbjöds jag att bli fri...

Om ni tar avstånd från våldet!

Det är regeringen som måste upphöra med sitt våld och avskaffa apartheid. Sydafrika tillhör alla som bor i landet, svart och vit!

1985 läste Zindzi upp mitt första meddelande till folket på 21 år...

Jag längtar efter min frihet, men bryr mig ännu mer om er frihet. President Botha måste upphäva förbudet mot ANC, frige alla politiska fångar, avskaffa apartheid och låta alla rösta...

...Jag går inte med på några villkor så länge som ni mitt folk, inte är fria... Er frihet och min följs åt...

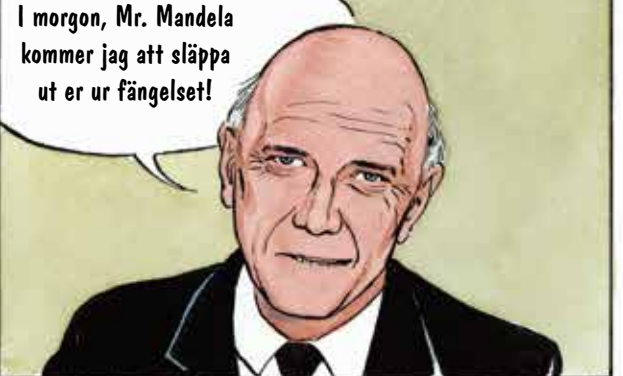

Regeringen kände sig mer och mer pressad och jag mötte den nye presidenten de Klerk för samtal...

...som bar frukt...

I morgon, Mr. Mandela kommer jag att släppa ut er ur fängelset!

Den 11 februari 1990, efter nästan 28 år eller 10 000 dagar i fängelse, är jag fri...

**DIN FRIHET
ÄR VÅR FRIHET!**

1993 delade jag Nobels fredspris med de Klerk...

Den 27 april 1994, 82 år efter att ANC inlett kampen, kunde jag och alla andra svarta rösta för första gången. 62 % av alla sydafrikaner röstade på ANC och jag blev president...

I min hemby...

**ROLIHLAHLA
MANDELA!
FRIHETEN ÄR I
DIN HAND!**

När jag var i deras
ålder visste jag inget
om politik!

Jag fick inte vara med när min mor begravdes...

Jag tänkte på alla som kämpat för vår frihet, men aldrig fick uppleva den. Och på alla dom som skilts från sina kära...

Aldrig, aldrig mer skall detta vackra land behöva uppleva att den ene förtrycker den andre...
– Låt friheten härska! Gud välsigne Sydafrika!!

WINQVIST - 95

1993 hade jag och Winnie flyttat isär...

Hennes liv var svårare än mitt medan jag var i fängelse. Jag tänker på henne med kärlek.

Sanningen om övergreppen under apartheidtiden måste fram, men vårt lands invånare behövde också försonas. Ärkebiskop Desmond Tutu ledde Sanningskommissionen, som kunde ge amnesti* om de som utfört grymheter berättade sanningen...

Jag hade längtat så efter mina barnbarn, och gav mig själv tre uppdrag när jag blev fri: Att se till att Sydafrikas folk får sin frihet, besöka min mors grav och leka med mina barnbarn...

På Robben Island var det förbjudet för barn att besöka oss...

Comrade Kathy* vad jag längtar efter att höra barnskratt!

Det är en överklig värld utan barn.

Jag såg hur apartheid hade gjort livet svårt för så många barn och startade Nelson Mandelas Barnfond...

Vi ska inte leva som feta katter medan barn går hungriga. En tredjedel av min presidentlön går till Barnfonden.

Madiba, du tänker på alla barn utan hem. Mandelas Barnfond är den bästa idé någon fått.

Du gav 27 år av ditt liv utan hem. Mandelas Barnfond är den bästa idé någon fått.

När Mocambiques president Samora Machel 1986 dog när hans plan störtade hade jag skickat ett tröstande brev till Graça Machel från Robben Island...

Ödet och Graças arbete för barn i krig förde oss samman. Jag slogs av hennes skönhet och kärlek till barn. Jag ringde henne ofta...

När jag fyllde 80 år gifte vi oss...

Jag är kär i en fantastisk kvinna. Hon får mig att blomma ut. Utan henne är jag svag.

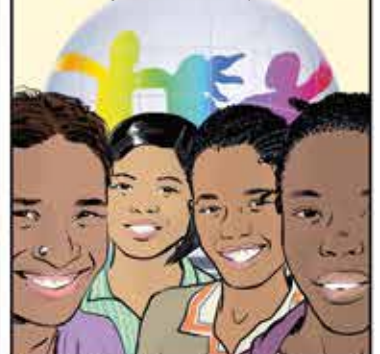
Graça hjälper fattiga flickor i Moçambique att få gå i skolan. Och hon kämpar mot övergrepp på barn...

Jag nominerar Graça Machel och Nelson Mandela till The World's Children's Prize for the Rights of the Child för deras kamp för barnen.

År 2010 utsåg 7,1 miljoner röstande barn mig och Graça till Årtiondets Barnrätts hjältnar. Vi var mycket stolta!

*Amnesti - benådas, slippa straff, * Kathy - Ahmed Kathrada, * Madiba - Många i Sydafrika kallar Mandela så. Det är Thembufolkets kungliga klannamn.